

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»
КЗ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Збірник тез виступів учасників

Всеукраїнської науково-практичної конференції

**Актуальні проблеми реформування
дошкільної та початкової освіти України
у контексті євроінтеграційних процесів
(20 березня 2018 р.)**

Рівне – 2018

УДК 371: 378
ББК 88.3
П-86

Збірник тез виступів учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «**Актуальні проблеми реформування дошкільної та початкової освіти України у контексті євроінтеграційних процесів**» (20 березня 2018 р.). – Рівне : РВЦ МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2018. – 292 с.

У збірнику подано наукові тези викладачів та студентів ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія», Рівненського державного гуманітарного університету, інших ВНЗ та навчальних установ із питань реформування дошкільної та початкової освіти в контексті євроінтеграційних процесів, місця дошкільних та початкових навчальних установ в системі освіти минулого.

Організаційний комітет конференції

Роганова Марина Вікторівна – д. пед. н., проф. завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»;

Пагута Тамара Іванівна – к.пед.н., доцент, директор Інституту педагогічної освіти ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»;

Марчук Оксана Олександрівна – к.пед.н., доцент кафедри педагогіки Інституту педагогічної освіти ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»

Мельничук Лілія Борисівна – к.пед.н., доцент, завідувач кафедри педагогіки Інституту педагогічної освіти ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»;

Колупаєва Тетяна Євстафіївна – к.пед.н., професор, завідувач кафедри педагогіки початкової освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Яковишина Тетяна В'ячеславівна – к.пед.н., доцент кафедри педагогіки початкової освіти Рівненського державного гуманітарного університету.

придумати нове інсценування. Діти старші 5 років можуть оформити ігри різноманітним реквізитом – будиночками, кубиками, дрібними предметами та ін.

Доцільно використовувати в роботі з дітьми дошкільного віку ігри з крупою, намистинками, гудзиками, дрібними камінчиками. Ці ігри надають прекрасний тонізуючу і оздоровлюючу дію. Дітям пропонується сортувати, вгадувати щось з закритими очима, катати між великим і вказівним пальцем, придавлювати по черзі всіма пальцями обох рук до столу, намагаючись при цьому робити обертальні рухи. Можна навчити дитину перекочувати пальцями однієї руки два волоських горіха або камінчика, пальцями однієї руки або між двох долонь шестигранний олівець. Можна запропонувати дітям викладати букви, силуети різних предметів з дрібних предметів: насіння, гудзиків, гілочок і т. д. Всі заняття з використанням дрібних предметів повинні проходити під суворим контролем дорослих.

Ефективність вищевказаних ігор і вправ було апробовано під час проходження пробної педагогічної практики в базовому дошкільному навчальному закладі № 335 р. м. Харкова. Метою дослідження було вивчити вплив різноманітних ігор, вправ, пальчикових гімнастик, а також продуктивних видів діяльності (малювання, ліплення, конструювання, ручної та художньої праці) на розвиток моторики дитячої руки і підготовки її до письма.

Результати дослідження показали, що робота з розвитку дитячої руки є однією з форм практичної діяльності дитини, спрямована на пізнання навколишнього світу, розвиток дрібної моторики і успішної підготовки до письма. В процесі дослідження було зроблено висновок про те, що умілими пальці стають не одразу, а результати роботи не завжди виявляються швидко. Систематичні ігри, вправи, пальчикова гімнастика, а також заняття з розвитку рухів рук повинні проводитися педагогом регулярно і цілеспрямовано, саме тоді буде отримано найбільший позитивний ефект.

Список використаних джерел

1. Венгер Л.А. Готов ли ваш ребенок к школе? / Л. А. Венгер. – М. : Знание, 1994. – 191с.
2. Выготский Л. С. Предыстория развития письменной речи. – Т. 3 / Л. С. Выготский – М. : Педагогика, 1983. – 366 с.
3. Петренко С. А. Підготовка майбутніх вихователів до формування у дітей дошкільного віку основних рухових умінь і навичок : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / С. А. Петренко, – К., 2007. – 20 с.
4. Підкурманна Г.Л. Дитяча творчість. Програма та методичні рекомендації з художнього розвитку дітей дошкільного віку / Г. Л. Підкурманна. – К.: 2000. – 153 с.
5. Терещенко О. П. Розвиток творчості старшого дошкільника в образотворчій діяльності: навчально-методичний посібник / О. П. Терещенко. – К.: Світич, 2009. – 328 с.

*Токарська Катерина Миколаївна,
студентка 5 курсу,
напрям підготовки «Початкова освіта»,
Рівненський державний гуманітарний університет*

*Науковий керівник:
Міщенко Оксана Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Рівненський державний гуманітарний університет*

СТРУКТУРА ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Серед найдавніших професій учительська посідає особливе місце: вона початок усіх професій, головне призначення якої – навчити людину бути Людиною [2, с.10].

Методичні засади формування педагогічної майстерності вчителів обґрунтовували І.Андріаді, Ш.Амонашвілі, Є.Барбіна, О.Біда, Н.Гузій, І.Зязюн, О.Лаврінченко, А.Маркова, Н.Тарасевич, Н.Теличко, Л.Шовкун та ін. Предметом дослідження науковців були окремі аспекти педагогічної майстерності, а саме: основні ознаки іміджу педагога тьга (Н.Гузій, А.Калюжний, З.Капустіна, П.Лернер, П.Мовчан); творчість як детермінанта духовної культури вчителя (В.Наумчик); етика педагога (О. Савченко); практико-орієнтовані

дидактичні підходи досягнення та складові педагогічної майстерності (М.Палтишев, В.Перлова); культура майстерності педагогічного спілкування (Ю.Васьков, М.Бабенко, І.Зарецька, В.Киричок, Н.Островерхова, Т.Симоненко), професійно-педагогічних цінностей (С.Єрмакова).

Педагогічна майстерність – це професійне вміння оптимізувати всі види навчально-виховної діяльності, спрямувати її на всебічний розвиток та удосконалення особистості, що забезпечує високу організацію педагогічного процесу. Це вміння характеризується високим рівнем розвитку спеціальних вмінь, і, звичайно, суть його – в особистості викладача, його позиції, здатності керувати діяльністю на високому професійному рівні. До змісту педагогічної майстерності вчителя відносять: знання, уміння, навички, особисті якості, педагогічну техніку, педагогічний такт.

Виходячи з розуміння майстерності як комплексу якостей особистості, до них відносимо гуманістичну спрямованість вчителя, професіоналізм його знань, педагогічні здібності і педагогічну техніку. Ці якості є елементами педагогічної майстерності.

Щоб закласти у майбутнього вчителя майстерність виконання функцій учителя на високому рівні професійної компетентності, необхідно встановити структуру педагогічної майстерності. На думку І.Зязюна, першою сходинкою у формуванні педагогічної майстерності є пізнання структури, особливостей педагогічної діяльності, специфіки педагогічної професії як професійної системи «людина – людина». Саме врахування означених аспектів та усвідомлення студентом, що особистість учителя є головним «інструментом» його успішної діяльності, спрямовує його осмислення ступеня власної готовності відповідати таким професійним вимогам, як глибина знань, розвиненість педагогічного мислення, певних здібностей, умінь і навичок.

Головним у навчанні студента основам педагогічної майстерності є робота студента над собою, розвиток його особистих задатків, удосконалення психотехніки, мовлення, невербальної поведінки, необхідних для конструювання та організації продуктивного педагогічного діалогу. Саме в цьому закладено великі ресурси гуманізації мислення майбутніх педагогів, формування у них почуття професійної відповідальності. Тому Теличко Н.В. розглядає педагогічну майстерність учителя як комплекс властивостей особистості педагога, що забезпечують високий рівень його самоорганізації у професійній діяльності; як вищу творчу активність учителя, що виявляється в доцільному використанні методів і засобів педагогічного взаємовпливу в кожній конкретній ситуації навчання і виховання [2, с.5-6].

Означена доцільність є результатом інтеграції двох факторів, які визначають специфіку підготовки вчителів початкових класів. Перший – це система професійних знань про закономірності навчання і розвитку особистості учня на етапах різних вікових періодів, що особливо важливо для вчителя початкових класів, оскільки молодші школярі вперше входять у нову сферу – школу. Віковий період дітей, які навчаються у 1-4 класах сучасної школи, завершує етап дитинства. Головною особистісною характеристикою молодшого школяра є прийняття і усвідомлення своєї внутрішньої позиції, що дає підстави вважати цей вік (від 6 до 11 років) зрілим дитинством.

Учитель початкових класів зобов'язаний враховувати той факт, що у школярів початкових класів виникає нова соціальна ситуація розвитку, яка пов'язана з зміною провідної діяльності з ігрової на навчальну. Вчорашній дошкільник стає членом шкільного колективу, де слід дотримувати нових норм поведінки, вміти узгоджувати свої бажання з новим розпорядком тощо. Навчання суттєво змінює мотиви поведінки та відкриває нові джерела розвитку пізнавального та особистісного потенціалу дитини. Отже, соціальна ситуація розвитку дитини залежить від рівня задоволення соціальних потреб школяра, які реалізуються в межах взаємодії «вчитель – учень» і «учень – учень». Тому майстерність учителя початкових класів відображається в умінні створити таке навчально-виховне середовище, в якому враховуватиметься складний період розвитку молодшого школяра – криза семи років як період зародження соціального «Я» дитини.

Сюди також відносять мету і мотиви, сукупність педагогічних дій, педагогічні вміння і навички, знання майбутніх учителів про педагогічні інновації та технологічність організації навчального процесу [2, с.16]. Адже педагог покликаний володіти прийомами, «які забезпечують розвиток і здатність учителя створювати педагогічні технології на підставі характеристик педагогічної ситуації та індивідуальних особливостей дитини» [2, с.6],

враховуючи специфічні новоутворення у молодших школярів, що виникають і розвиваються відповідно до формування навчальної діяльності. Такими новоутвореннями є:

1) довільність психічних процесів, яка виявляється в умінні свідомо ставити цілі, шукати і знаходити засоби їх досягнення, долати труднощі та перешкоди, керувати своєю поведінкою;

2) внутрішній план дій та уміння молодшого школяра організувати навчальну діяльність, які передбачає пошук і вибір варіантів дій, планування їх порядку і засобів реалізації (самоорганізація), необхідність контролю і самоконтролю, словесного звіту, самооцінки в навчальній діяльності;

3) рефлексія – осмислення своїх суджень і вчинків з точки зору їх відповідності задуму та умовам діяльності; самоаналіз, що змінює пізнавальну діяльність молодших школярів, їхнє ставлення до себе й до оточення, погляд на світ, змушує не просто приймати на віру знання від дорослих, а й виробляти власну думку, власні погляди, уявлення про цінності, значущість учіння.

Тому основною метою вчителя-майстра в роботі з молодшими школярами є навчання їх думати, щоб не перетворити дитину в сховище знань, комору істин, правил і формул [2].

Другим фактором, чинником, що визначає спрямованість фахової підготовки майбутнього вчителя на формування основ педагогічної майстерності, є сукупність індивідуальних особливостей студента, його спрямованість на ґрунтовне освоєння ролі фасилітатора, тьютора, модератора, оволодіння новими, сучасними, більш ефективними методами едукативної фахівця високої кваліфікації.

Таким чином, науковці визначають структуру феномена «педагогічна майстерність» як комплекс спеціальних знань, умінь і навичок, професійно важливих якостей особистості, що дають змогу педагогу ефективно організовувати навчально-пізнавальну діяльність тих, хто навчається, і здійснювати цілеспрямований педагогічний вплив і взаємодію; високий рівень оволодіння педагогічною діяльністю.

Науковці зазначають, що критеріями педагогічної майстерності педагога виступають такі ознаки його педагогічної діяльності: гуманність, науковість, педагогічна доцільність, оптимальний характер; результативність, демократичність, творчість. Необхідною умовою розвитку педагогічної майстерності вчителя визначають гуманістичну позицію педагога та професійно значимі особистісні риси і якості [3, с. 229], постійне збагачення й розширення його професійного і загального тезаурусу, ерудиції [5]. Дослідники розглядають основи педагогічної майстерності з «погляду розкриття глибоких сутнісних сил і можливостей учителя як успішної, щасливої особистості, яка є носієм вищих моральних духовних цінностей» [4].

Відповідаючи на питання сутності, компонентів, проблематики педагогічної творчості й майстерності, В. Паламарчук зауважувала, чи можна взагалі формувати творчу індивідуальність, майстерність учителя. Філософи визначають творчість як вид людської діяльності, що створює нові матеріальні й духовні цінності. Істотними ознаками творчості є оригінальність, новизна, нестандартність. Вона завжди пов'язана з пошуками, ризиком, орієнтована не на пристосування до існуючих умов, а на їх перетворення. Таким чином, майстерність слід розглядати як наслідок творчості. А основу творчості і майстерності складають професійно-педагогічні знання та вміння; досвід творчої педагогічної діяльності; професійно значущі риси вчителя.

Педагогічна майстерність має свою структуру і компонентний склад, як найвищий рівень професійної педагогічної діяльності вчителя, як якість її результату, як вияв творчої активності особистості педагога, як психологічний механізм успішної діяльності на рівні професіоналізму.

За визначенням І.Зязюна, педагогічна майстерність: це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі. До таких взаємопов'язаних властивостей автор відносить гуманістичну спрямованість діяльності вчителя, його професійну компетентність, педагогічні здібності і педагогічну техніку, наголошуючи на властивому їм саморозвитку, а не лише зростання під впливом зовнішніх чинників, та на таких особливостях:

1) педагогічна майстерність у структурі особистості – це система, здатна до самоорганізації, системотвірним чинником якої є гуманістична спрямованість;

2) підвалиною професійної майстерності є професійна компетентність (спрямованість і професійні знання становлять той кістяк високого професіоналізму в діяльності, який забезпечує цілісність системи, що самоорганізовується);

3) педагогічні здібності забезпечують швидкість самовдосконалення;

4) техніка, що спирається на знання і здібності, дає змогу виявити внутрішній потенціал учителя, гармонізуючи структуру педагогічної діяльності [2, с.30].

Однак, аналіз компонентного складу педагогічної майстерності у розумінні багатьох науковців свідчить, що серед її елементів не зазначено однієї із засадничих складових – чітких мотивів її формування. Прагнення майбутнього вчителя досягти вершин у професійній діяльності є внутрішнім рушієм, що спонукає студента до вибору найбільш оптимальних і ефективних способів досягнення «акме» у роботі вчителя. Мотивами можуть бути ідеали, професійні інтереси, переконання, соціальні установки і професійні цінності майбутнього педагога. На думка І.Зязюна про залежність між мотивацією педагогічної діяльності і задоволеністю професією. «Що більше активність педагога вмотивована змістом педагогічної діяльності, то вищою є його задоволеність професією. І навпаки, мотиви, які віддалені від педагогічної діяльності, спричиняють зростання невдоволеності та емоційної напруженості педагога» [2, с.16].

Отже, мотиви акмеологічного спрямування можуть бути рушієм формування та однією з основ педагогічної майстерності майбутнього вчителя, вершиною його професіоналізму. Сутність акмеологічної парадигми у сенсі набуття педагогічної майстерності полягає в тому, що вчитель ставить в основу професійного зростання не тільки дотримання правил та інструкцій про те, «яким чином слід виховувати дітей та готувати їх до дорослого життя...

Професійно-ділові якості зумовлюються спроможністю майбутнього вчителя кваліфіковано виконувати педагогічні функції на основі фахової освіти і під час вчительської діяльності (практики). Окрім професійних знань, умінь і навичок, що є засадничими у професіоналізмі майбутнього вчителя, особливої значущості для формування його педагогічної майстерності є такі компоненти цього феномену, як ділові якості.

Ділові якості вчителя виявляються у його організаторських здібностях, що передбачають уміння ефективно налагоджувати спільну роботу учнів усього класу на основі педагогічного мислення, яке передбачає органічне поєднання процесів вирішення конкретних педагогічних завдань з урахуванням особистісно-індивідуального підходу до кожного учня. Для вияву на належному рівні ділових якостей у майбутнього вчителя мають бути сформовані такі професійні риси, як:

- *цілеспрямованість* у здобутті високого рівня майстерності в навчально-виховній роботі;

- *ініціативність та енергійність* для пошуку оптимальних і ефективних способів педагогічної взаємодії і впливу на учнів;

- *самостійність* у прийнятті нестандартних рішень, що потребує відповідальності й готовності вчителя до інноваційної діяльності.

Важливим компонентом педагогічної майстерності є діяльнісні якості вчителя. Адже майстерність завжди розкривається в діяльності. Саме таке розуміння майстерності прийняте у педагогіці, зазначає І.Зязюн, узагальнюючи різні наукові підходи до розкриття сутності цього феномену: як високого мистецтва виховання і навчання (педагогічна енциклопедія); як найвищого рівня педагогічної діяльності, коли вчитель досягає оптимальних наслідків (Н.Кузьміним); як синтезу наукових знань, умінь і навичок методичного мистецтва та особистих якостей учителя (А.Щербаковим); як інтегрованого показника ступеня готовності конкретної людини до виконання професійних обов'язків учителя і вихователя (Є.Барбіною). Ми погоджуємося з думкою І.Зязюна, що зовні педагогічна майстерність виявляється в успішному розв'язанні різноманітних педагогічних завдань, високому рівні організованого навчально-виховного процесу, та сутність її в тих якостях особистості вчителя, які породжують цю діяльність, забезпечують її успішність. Ці якості слід шукати не лише в уміннях, а й у тому сплаві властивостей особистості, її позиції, які й дають педагогові змогу діяти продуктивно і творчо [2, с. 28-29].

Гностичний компонент розглядається як складова *професійної компетентності* майбутнього вчителя, що охоплює не лише сферу знань педагога, а й уміння і навички педагогічної діяльності. Безумовно, важливим компонентом педагогічної майстерності є *професійні знання*, адже процес підготовки фахівців високої кваліфікації становить

високорозвинену багатоаспектну систему, основними функціями, якої є продукування, трансфер і поширення знань [4]. Функціональні посадові обов'язки педагога відповідальні та складні: проведення навчальних занять, підготовка та методичне забезпечення навчальних курсів, створення організаційно-методичних умов, розробка й освоєння нових педагогічних методів для застосування в школі ефективних освітніх технологій, авторська участь у підготовці навчальної літератури, реалізація виховних функцій у процесі навчання, групового й індивідуального спілкування з учнями, підвищення власної педагогічної і наукової компетентності і кваліфікації тощо.

Для ефективної реалізації своїх функцій, а тим більше для досягнення високої професійної майстерності, майбутньому вчителеві необхідні глибокі сучасні знання з профільної й суміжних наук; психології; педагогіки; загальнонаукової й профільно-наукової методології, анатомії й фізіології людини. Базова педагогічна освіта забезпечує формування загальної та професійної культури педагога лише стартового рівня. Для подальшого вдосконалення сформованих основ педагогічної майстерності майбутній учитель повинен бути готовим до стажування, методичної роботи, перепідготовки, спеціалізації, вивчення передового досвіду, наполегливої самоосвіти і прагнення самовдосконалення, що сприятиме становленню педагога-майстра.

У структурі педагогічної майстерності професійні знання відіграють ключову роль. Однак без досвіду використання знань на практиці результати професійної підготовки майбутніх учителів матимуть неефективний характер. Тому сучасні педагогічні дослідження базуються на реалізації компетентнісного підходу і спрямовані на формування професійної компетентності вчителя-майстра.

До складових професійної компетентності вчителя І.Зязюн відносить професійне мислення, хоча не виокремлює його як один з елементів педагогічної майстерності. Професійне мислення вчителя-майстра передбачає реалізацію творчого підходу до навчально-виховного процесу. На думка Л.Нечепоренко про готовність і здатність до постійних творчих змін у виборі змісту та організаційних форм і методів діяльності є характерною ознакою хорошого педагога [5].

Відомо, що рівень виконання педагогічної діяльності пов'язаний із наявністю педагогічних умінь [2, с. 17]. *Важливим змістовим модулем у структурі становлення педагогічної майстерності педагога є комплекс психолого-педагогічних умінь*: дидактичних, комунікативних, конструктивних, перцептивних, сугестивних, пізнавальних, прикладних та інших. Ці уміння базуються на особистих соціально-педагогічних якостях і формуються в процесі професійної підготовки. У цьому контексті доцільно виокремити десять груп педагогічних умінь, на які звертала увагу А.Маркова у межах власної концепції психології професіоналізму та праці вчителя.

1. Уміння бачити в педагогічній ситуації проблему і формулювати її у вигляді педагогічної задачі; орієнтуватися на учня як на активного співучасника навчально-виховного процесу під час постановки педагогічної задачі; обирати оптимальне педагогічне рішення в умовах невизначеності; передбачати близькі та віддалені результати рішення.

2. Уміння працювати зі змістом навчального матеріалу, визначати міжпредметні зв'язки; виявляти реальні навчальні можливості школярів, передбачати можливі перешкоди у їхньому розвитку; вміння виходити з мотивації самих учнів у плануванні та організації навчально-виховного процесу.

3. Уміння здійснювати професійну самоосвіту з метою саморозвитку та фахового зростання.

4. Уміння оптимальної педагогічної комунікації, володіння прийомами реалізації внутрішніх резервів партнера у спілкуванні, прийомами, які забезпечують високий рівень спілкування.

5. Уміння зрозуміти позицію іншого у спілкуванні, виявити інтерес до його особистості; вміння «читати» його внутрішній стан, володіти засобами невербальної комунікації; домінування демократичного стилю керівництва.

6. Уміння підтримувати стійку професійну позицію педагога, який усвідомлює значущість своєї професії; реалізовувати та розвивати власні педагогічні здібності; керувати власними емоційними станами.

7. Уміння усвідомлювати перспективу професійного розвитку, визначати особливості свого індивідуального стилю, максимально використовувати свій творчий потенціал.

8. Уміння оцінювати продуктивність педагогічної діяльності; виявляти окремі показники вихованості та ефективності навчання, стимулювати готовність школярів до самоосвіти.

9. Уміння оцінювати рівень вихованості учнів; уміння створити умови для стимуляції достатньо розвинутих рис особистості учнів.

10. Інтегральні вміння вчителя оцінити власну професійну позицію, визначити свої сильні та слабкі сторони [3].

Педагогічні вміння виступають як способи педагогічної діяльності-дії [2, с. 18]. У майбутніх учителів, професійна діяльність котрих базується на системі взаємин типу «людина – людина», до діяльнісних якостей, окрім умінь здійснювати педагогічні функції, відносяться «спостережливість до прояву почуттів, емоцій та характеру людини, до її поведінки, вміння уявити, змоделювати саме її внутрішній світ, а не приписувати їй власний» [5].

Творчий характер діяльності вчителя-майстра визначається низкою чинників, одним з яких є нестандартність педагогічних ситуацій, що потребує організації діалогічної взаємодії, сформованості у студентів *комунікативних* якостей і передбачає наявність знань і навичок використання у педагогічній діяльності основ психології міжособистісного спілкування.

Учитель і учень у навчально-виховному процесі є суб'єктами спілкування, під час якого відбуваються зміни як в особистості школяра, так і в особистості вчителя, оскільки зростає його педагогічна майстерність і соціальна зрілість. Умовою ефективності педагогічного спілкування є *психологічна компетентність* учителя, а також володіння ним мовленнєвою і мовною культурою, що виявляється в дотриманні сучасних мовних норм. Велике значення у педагогічному спілкуванні має й *комунікативна компетентність* учителя як володіння системою соціально-психологічних знань, умінь і навичок вербального і невербального спілкування [1, с. 651]. З метою формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців дослідниками використовуються мовні стратегії інноваційної освіти, комунікаційний тренінг; тренінг комунікативної компетенції для ділової взаємодії, узагальнюється різноманіття поглядів на навчання через дебати [5] тощо.

Отже, професійна компетентність як елемент педагогічної майстерності майбутнього вчителя (за І. Зязюном) складається з різних компетенцій (психологічної, комунікативної та ін.). Водночас, виокремлюючи третій елемент педагогічної майстерності – здібності до педагогічної діяльності, виокремлює комплекс провідних здібностей: комунікативність, перецептивні здібності, динамізм особистості, емоційна стабільність, оптимістичне прогнозування, креативність [2, с. 33-34].

Психологи стверджують, що поняття «здібності» використовується тоді, коли потрібно усвідомити, в силу чого одні люди швидше і краще за інших опановують знання, вміння і навички. Це те, що не зводиться до знань, умінь і навичок, але пояснює їх швидке набуття, закріплення й ефективне використання на практиці [6].

Особливого сенсу у формуванні основ педагогічної майстерності майбутніх учителів є думка про те, що здібності не можуть існувати інакше, як у процесі постійного розвитку. Здібність, що не розвивається, якою людина перестає користуватися на практиці, згодом втрачається [5]. Тому актуальним є організація таких педагогічних умов, за яких відбуватиметься цілеспрямований розвиток педагогічних здібностей, що сприятимуть подальшому формуванню основ педагогічної майстерності майбутнього вчителя.

Наприклад, комунікативність можна розглядати не тільки як вроджену здібність (на зразок музичних, математичних, лінгвістичних, технічних, літературних, художньо-творчих, спортивних та ін.), а й як результат формування комунікативної компетентності.

Важливе місце в структурі професійної діяльності-дії вчителя-майстра займає педагогічна техніка, як форма організації поведінки вчителя [2, с. 34]. Поняття «педагогічна техніка» з'явилося порівняно недавно. Стародавні греки словом *techné* позначали майстерність, мистецтво. А слово «*technique*» означає вправний, умілий, досвідчений. Науковці узагальнюють, що техніка – це «сукупність прийомів, навичок, що застосовуються в певній діяльності, певному ремеслі, мистецтві... Володіння такими прийомами, навичками обумовлює професійне вміння, майстерність, вправність» [5].

Одним із основних компонентів педагогічної техніки є вміння *вербального спілкування*, тобто мовленнєва техніка й культура. Якщо майбутній учитель прагне оволодіти педагогічною майстерністю, він передовсім повинен наполегливо оволодівати

грамотним, правильним мовленням. Важливу роль у становленні педагогічної майстерності вчителя відіграє відпрацювання *невербальних компонентів спілкування*. Оволодіння уміннями різних аспектів спілкування – це також результат сформованості комунікативної компетентності майбутніх учителів.

Таким чином окреслюється взаємозв'язок між такими елементами педагогічної майстерності, виокремлених І.Зязюном [2, с.30] як професійна компетентність (куди входить психологічна і комунікативна компетентність), педагогічні здібності (серед яких чітко виділені комунікативні) та педагогічна техніка, що передбачає чітке володіння учителем майстерністю невербального спілкування (куди відносять експресивно-виразні рухи (поза, жест, міміка, хода, візуальний контакт); просодіку й екстралінгвістику (інтонація, гучність, тембр, пауза та ін.); такесіку (рукостискання, торкання, поплескування та ін.); проксеміку (орієнтація, дистанція). Отже, майстерність невербального спілкування вчителя залежить від його обізнаності з психологічною значимістю жестикуляції, міміки та пантоміміки [1, с. 652].

Найбільш вродженим є досягнення вершин педагогічної майстерності за щасливого збігу таких умов: вроджені й соціально успадковані високі людські якості – розум, моральність, гарний толерантний характер, доброта, емпатійність, атракційність, рефлексивність, здібності (а ще краще талант) до педагогічної діяльності; ґрунтовна базова освіта; значний власний досвід безпосередньої практичної педагогічної діяльності; серйозна мотивація (внутрішня потреба) досягнення педагогічної майстерності; постійні, цілеспрямовані зусилля з досягнення рівня педагогічного майстра [5].

Узагальнюючи загально визнані та сучасні наукові підходи до розуміння структури педагогічної майстерності вчителя, концептуальні основи цього феномену закладено в таких складових.

1. Рушієм формування педагогічної майстерності й обов'язковим компонентом серед її основ є *аксіо-акмеологічна професійна мотивація* майбутнього вчителя, що базується на професійних інтересах, сформованих переконаннях, соціальних установках, ідеалах, професійних цінностях, прагненні досягти вершин у педагогічній діяльності.

2. Системотвірним чинником і однією із засадничих основ педагогічної майстерності майбутнього вчителя є сформованість професійно значущих особистісно-педагогічних якостей студента, які базуються на принципах *педагогічної деонтології* і мають гуманістичну спрямованість.

3. Базовою основою педагогічної майстерності є *професійна компетентність*, що характеризується володінням психолого-педагогічними та предметними знаннями як теоретичними основами професії, базовими уміннями і навичками педагогічної діяльності, спроможністю поєднувати теорію і практику в моделях майстерного виконання професійних дій з використанням інноваційних технологій, педагогічної техніки й ефективного фахового спілкування.

4. Важливим компонентом основ педагогічної майстерності майбутнього вчителя є креативна мислєдіяльність, що знаходить втілення в інноваційній діяльності, спрямованій на реалізацію творчого підходу до оптимізації та ефективної організації навчально-виховного процесу відповідно до потреб конкретних об'єктивних і суб'єктивних обставин.

5. Необхідною складовою серед основ педагогічної майстерності майбутнього вчителя початкових класів є *педагогічний емпатуермент*, що наснажує студента на професійне зростання.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; голов. ред. В.Г.Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040с.
2. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії : навч. посіб. для вчит., аспірантів, студ. серед. та вищ. навч. закл. / І.А.Зязюн, Г.М.Сагач. – К. : Вид-во Українсько-фінський ін-т менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.
3. Маркова А.К. Психологія професіоналізму / А.К.Маркова. – М. : Просвещение, 1996. – 308 с.
4. Сухомлинський В.А. Серце отдаю детям / В.А.Сухомлинський – изд. четвертое. – К.: Изд. «Рад. школа», 1973. – 288 с.
5. Теличко Н. В. Структура педагогічної майстерності вчителя початкової школи / Н. В. Теличко // Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія. – 2013. – Вип. 656 – С. 166–174.

ЗМІСТ

Секція 1. Спадщина В.Сухомлинського в контексті пріоритетів освіти ХХІ ст.

Андронатій Л. А., Ватаманюк Г. П. Використання літературних творів В.О. Сухомлинського в освітньому процесі дошкільної освіти	5
Ватаманюк Г. П. Погляди В. Сухомлинського на професійні якості педагога у формуванні культури мовлення дітей дошкільного віку	8
Карпенко Л. С., Марчук О. О. Моральне виховання особистості в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського	10
Кухновець О. М., Петрук О. М. Василь Сухомлинський про роль сім'ї у вихованні особистості	13
Луць С. С., Петрук О. М. Василь Сухомлинський про важливі якості учителя - вихователя	15
Тимчишин Л. В., Ватаманюк Г. П. Готовність дитини до навчання у школі в педагогічному вимірі В. О. Сухомлинського	18
Ульмер І. І. Спадщина В. Сухомлинського в контексті пріоритетів сучасної освіти	20
Чипинюк Н. В., Петрук О. М. Поради Василя Сухомлинського щодо організації морального виховання дітей	22

Секція 2. Дошкільна та початкова освіта в Україні: перспективи та проблеми реформування

Андрощук О. М., Міськова Н. М. Особливості ознайомлення з величинами у початковому курсі математики на сучасному етапі	25
Арамишин К. В., Лук'яник Л. В. Збагачення мовлення учнів початкових класів етнокультурознавчою лексикою на уроках читання	27
Вітковська С. Р. Розвиток літературних здібностей учнів початкової школи на уроках української мови та в позаурочний час	29
Вітренко А., Роганова М. В. Розвиток спілкування між дітьми старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності	33
Гривіцька Р. В., Міщеня О. М. Цінності вчителя початкових класів в сучасних умовах розвитку освіти	35
Дем'ян С. М., Хом'як О. А. Проблема підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до професійної діяльності	37
Дем'янчук А. С., Марчук О. О. Сутність педагогічного поняття «патріотичне виховання» дошкільників	39
Деркач Т. В., Бісовецька Л. А. Основи методики навчання граматики в початкових класах	41
Дубич Ю. В., Мельничук Л. Б. Формування у старших дошкільників уявлень про рідне місто	45
Дьоміна В. В. Підготовка педагогів до виховання дітей-білінгвів	48
Єфименко Л. М. Теоретичні аспекти виховання комунікативної толерантності у майбутніх фахівців дошкільної освіти	50
Журавель О. С., Єфименко Л. М. Комунікативна толерантність вихователя дошкільного закладу	52
Задолинна О. Ф., Третяк О. М. Сутність мультимедійних технологій у початковій школі	54
Ісак А. Я., Мельничук Л. Б. Використання казки як засобу пізнавальної активності дітей дошкільного віку	57

Карапузь О. В., Міщеня О. М. Сутність і структура основ етичної культури молодших школярів	60
Ковальська В. В., Бісовецька Л. А. <i>Формування культурномовленнєвих знань, умінь і навичок на уроках української мови</i>	63
Ковальчук М. В., Сойко І. М. Методика проведення спостережень учнів за змінами в природі	66
Максимчук Н. С. Формування готовності майбутніх вихователів до ознайомлення дітей з народознавством	68
Мариніна І. В., Яковишина Т. В. Дошкільна та початкова освіта в Україні: перспективи та проблеми реформування	71
Мідяківська Т. А., Яковишина Т. В. Уроки образотворчого мистецтва в сучасній початковій школі	74
Мись К. Ю., Лук'яник Л. В. Упровадження творчих завдань у процес формування креативних умінь і навичок учнів початкових класів на уроках української мови	76
Мисько І. П., Сойко І. М. Інтерактивні технології як засіб навчання у початковій школі	79
Момотюк О. М., Мельничук Л. Б. Теоретичні основи підготовки майбутніх вчителів плчаткової школи до інноваційної діяльності	82
Пахнюк Х. В., Пагута Т. І. Формування логіко-математичних компетентностей у старших дошкільників	84
Петрик Т. А., Бісовецька Л. А. Комплексний підхід до вивчення слова на уроках української мови в початкових класах	87
Попова О. В. Формування емоційного інтелекту молодших школярів засобами театралізації	89
Приймак С. І., Боровець О. В. Проблеми та перспективи проектної діяльності учнів у позаурочній роботі	93
Промська К. В., Мілаш О. О. Використання ігор в процесі виховання самостійності дітей молодшого дошкільного віку у самообслуговуванні	95
Роганова М. В. Професійна підготовка педагога дошкільної освіти в контексті культури	98
Свіщевська О. І., Мельничук Л. Б. Розвиток творчих здібностей дошкільників засобами нетрадиційних художніх технік	99
Сидорук Ю. М., Петрук О. М. Шляхи удосконалення фізичного виховання дітей дошкільного віку	103
Сириця В. Є., Ярославцева М. І. Предметно-ігрове середовище як складова педагогічного процесу в закладі дошкільної освіти	105
Сирова Ю. В. Організаційно-педагогічні засади методичної роботи в закладах дошкільної освіти України	109
Сойко І. М. Особливості проведення інтегрованих уроків у початковій школі	112
Стаднік Л. В., Лук'яник Л. В. Збагачення мовлення учнів початкових класів українською фразеологією	114
Стоян Л. О., Мельничук Л. Б. Засоби, методи і прийоми розвитку творчості старших дошкільників у художньо-мовленнєвій діяльності	117
Стоян М., Мельничук Л. Б. Роль гри у формуванні екологічної компетентності дошкільників	120
Тарасенко Ю. В. , Ярославцева М. І. Розвиток моторики дитячої руки і підготовки її до письма	123
Токарська К. М., Міщеня О. М. Структура педагогічної майстерності майбутнього вчителя початкової школи	125
Федоренко В. В., Лук'яник Л. В. Теоретико-практичні основи формування дикції як компонента техніки мовлення	132
Шеремет М. С., Лук'яник Л. В. Типові помилки учнів початкових класів в	135

умовах інтерферентного оточення	
Шульгач Е. В., Мельничук Л. Б. Взаємодія з дорослими як умова морального виховання дітей молодшого дошкільного віку	137
Юрковська І. В., Лук'яник Л. В. Методика вивчення фонетико-орфоепічного матеріалу в початковій школі	141
Яковишина Т. В. Значення педагогічної технології «тайм-менеджмент» в актуалізації потенціалу освітнього середовища сучасного університету	143

Секція 3. Соціальна педагогіка та практична психологія у контексті професійної підготовки фахівців вищої освіти	
Савченко Л. Л. Соціокультурне середовище як фактор освітньо-виховної діяльності у ВПНЗ	146

Секція 4. Інтеграція дошкільної та початкової освіти України до європейського та світового освітнього простору	
Жук Н. В., Марчук О. О. Єдність і взаємозв'язок завдань виховання дошкільників в контексті євроінтеграційних освітніх процесів	150
Кравець Н. В. Використання інтерактивних форм роботи в освітньому процесі сучасного закладу освіти	152
Колупасва Т. Є. Елементи дистанційного навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів	156
Марчук О. О. Впровадження педагогічних здобутків вчителів початкових шкіл Волинської губернії к контексті реформування освіти України	158
Палінкаш В. І., Красовська О. О. Модель професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій	161
Пехарєва С. В., Пехарєва А. С. Сутність і особливості реформування управлінська дошкільними навчальними закладами в Україні	164
Савінова Н. С. Реалізація ідей нової української школи у формуванні освітнього простору «школи суб'єкт-суб'єктної взаємодії»	167
Шквородюк Л. В. Сучасна інклюзивна початкова освіта України в контексті європейської інтеграції	171

*Редакційно-видавничий центр
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука,
33027, м. Рівне, вул. ім. академіка Степана Дем'янчука, 4
Наклад: 50 примірників.
Підписано до друку 13.03.2018 р.
Друк офсетний.*